

ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ

Статтю присвячено проблемам використання мультимедійних засобів на заняттях з англійської мови в загальноосвітніх школах України як одному з головних чинників модернізації сучасної загальної середньої освіти. Проаналізовано можливості та досвід використання мультимедійних засобів, модернізації системи підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. Визначено роль мультимедійних засобів у навчальному процесі загальноосвітніх шкіл України.

Ключові слова: мультимедійні засоби навчання, загальноосвітня школа, навчальний процес.

Особливості сучасного етапу розвитку освіти в Україні потребують упровадження нових засобів навчання, що забезпечить інтенсифікацію навчального процесу. Покращення матеріально-технічної бази загальноосвітніх навчальних закладів сприяло б більш інтенсивному використанню мультимедійних засобів у навчальному процесі, зокрема на уроках англійської мови, що, у свою чергу, підвищило інтерес науковців до розробки питань ефективного використання мультимедійних засобів у навчальному процесі загальноосвітніх шкіл.

Зокрема, наукове обґрунтування ефективності навчального процесу з використанням мультимедійних засобів запропоновано в працях В. Євдокимова, І. Захарової, Н. Іщук, Н. Клемешової, Л. Коношевського, Д. Матроса, Т. Піскунової, О. Співаковського. Психологічні основи використання мультимедійних засобів навчання висвітлено в працях І. Демакової, В. Ляудіс, Н. Тализіної, О. Тихомирова. Важливі аспекти щодо використання комп'ютерної техніки на уроках англійської мови висвітлено в працях В. Краснопольського, М. Кучма, А. Орищенко, Д. Таушана та ін. Разом з тим науково-методичні аспекти досліджуваної проблеми залишаються недостатньо вивченими.

Це зумовило постановку **мети статті**, яка полягає в аналізі досвіду використання мультимедійних засобів навчання на уроках англійської мови в загальноосвітніх школах України.

Загальновідомо, що основний принцип організації уроків іноземної мови в загальноосвітній школі – діяльнісно-комунікативний, який означає, що формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь відбувається шляхом і завдяки здійсненню учнем іншомовної мовленнєвої діяльності. Оскільки дані психологічних досліджень свідчать про те, що для розвитку мовленнєвої компетенції учнів на уроках треба створити умови для використання зорової та звукової наочності, для того, щоб учні мали можливість слухати мову не тільки свого вчителя, а й інших, тому великого значення для вивчення англійської мови має використання мультимедійних засобів навчання.

Слід зазначити, що за впливом на сприйняття навчальної інформації мультимедійні засоби навчання поділяються на:

– *візуально-спостережні засоби*. Візуальні матеріали складаються з об'єктів, моделей, діаграм, таблиць, графіків, анімації, таблиць, малюнків, слайд-

дів, фільмів і телебачення. Частиною візуально-спостережних засобів також є демонстрація, драматизація, експеримент і творчі вправи;

– *аудіокомунікативні засоби*. Одним із видів подання нового матеріалу на уроці є задиктовування. Учитель може подати його так, як він вважає за найкраще, але зазвичай сприйняття аудиторії дуже слабе, пасивне через недостатню можливість двосторонньої комунікації. Також у процесі диктування матеріалу більша частина енергії учнів спрямована на занотовування, що перешкоджає обмірковуванню матеріалу. Записування надає можливість запам'ятовувати лекційний матеріал і використовувати його за відсутності вчителя; у школярів старшого віку це викликає згадування, проте для учнів молодших класів воно є зовсім неефективним;

– *читально-письмові засоби* (символьна інформація). Читання й письмо становлять основу традиційного навчання, а підручник виявляється образним засобом між розділеними в просторі учителем та учнем. Матеріал у підручнику є зразком модульної частини предмета, що вивчається, адаптованим до навчального рівня. Трапляється, що зразки як у тексті, так і у вправах можуть бути випадковими, тому усувається зворотний зв'язок для того, хто виконує вправи, і вчитель повинен покласти на відповідальність учня.

Аналіз науково-педагогічних публікацій [3; 7] дав змогу визначити такі можливості ефективного застосування мультимедійних засобів навчання на заняттях з англійської мови:

1) вивчення нової лексики на уроках з іноземної мови проходить трьома етапами: введення лексичного матеріалу (його демонстрація); закріплення нових мовних одиниць (звертаючи увагу на правильність вимови); контроль рівня засвоєння лексики;

2) відпрацювання граматичних явищ полегшується завдяки зворотному зв'язку між практичним та теоретичним матеріалом, а також візуалізації граматичних довідників, таблиць, наявності пояснювальних мікродіалогів, які призначені для вирішення й закріплення певних граматичних правил і конструкцій;

3) навчання аудіювання передбачає можливість прослуховування різних за складністю фонограм (інколи в поєднанні з відео) з наступним контролем розуміння почутого;

4) відпрацювання вимови складається з прослуховування оригінального аудіофрагмента (діалогу, тексту) з опорою на текст або без та з його наступного відтворення фразами через мікрофон, записом і порівнянням зі зразком (за допомогою графічної фонограми)

Отже, мультимедійні засоби навчання дають змогу моделювати умови навчальної діяльності, реалізовувати їх у різноманітних тренувальних вправах ситуативного характеру, що сприяє більш раціональній діяльності вчителя на певному етапі навчального процесу, розширюючи її можливості.

На основі опрацювання науково-педагогічних джерел [3–6] було виявлено, що мультимедійні засоби навчання можна використовувати з метою вдосконалення традиційної та принципово нової організації навчання. Також передбачено можливість групової, індивідуальної роботи учнів на уроці та самостійної роботи з навчальним матеріалом. Інтегрованість мультимедійних засобів навчання до роботи в Мережі відкриває перспективи їх використання при організації дистанційного навчання.

З огляду на це за допомогою мультимедійних засобів навчання може бути реалізований особистісно-діяльнісний підхід до організації навчання, який за-

безпечує інтерактивний зв'язок “учень – навчальна система – учитель”, поєднуючи можливості нових засобів навчання, традиційні методики навчання та традиційне інформаційно-методичне забезпечення (зокрема, підручник), розширюючи й доповнюючи його.

Установлено, що на сучасному етапі використання учителем мультимедійних засобів навчання на уроці англійської мови може відбуватися за різними схемами відповідно до потреб конкретного уроку, рівня володіння різними програмними продуктами та наявності сертифікованих програм у системі середньої загальної освіти.

Аналіз науково-методичної літератури [3–5] дав змогу встановити такі методи застосування мультимедійних засобів на уроках англійської мови в загальноосвітній школі:

- фрагментарне використання мультимедійних засобів навчання;
- використання мультимедійних засобів навчання в поєднанні з поясненнями вчителя;
- використання мультимедійних засобів навчання для проведення віртуальних лабораторних робіт;
- використання мультимедійних засобів навчання для відпрацювання вмінь та навичок;
- використання мультимедійних засобів навчання для проведення контролю за успішністю засвоєння знань.

Результати аналізу різних джерел дають змогу стверджувати, що на сьогодні існує певний позитивний досвід використання мультимедійних засобів навчання не тільки під час уроків, а й у позаурочній діяльності.

Зокрема, у ХСШ № 17 м. Харків на уроках англійської мови важливим напрямом організації позакласної роботи є проектна діяльність учнів: виконання довготривалих трудомістких творчих завдань, які вимагають від учнів самостійного опрацювання матеріалу. Використання мультимедійних засобів навчання створює сприятливі умови для організації такої діяльності.

Також широко застосовуються можливості електронної пошти та мережі Інтернет, що дає можливість учням брати участь у міжнародних проектах, інтернет-олімпіадах, інтернет-конкурсах тощо.

Було встановлено, що одним з видів позаурочної роботи учнів з мультимедійними засобами навчання є створення власного інформаційного освітнього простору, основою якого може бути гіпертекстова технологія, яка дає змогу побудувати через систему посилань інформаційну модель тієї предметної галузі, яка відповідає власним потребам дитини. Проте, оскільки робота над створенням інформаційного освітнього середовища виконується під керівництвом учителя, виникає необхідність у висококваліфікованих учителях-предметниках, які зможуть надати учню необхідну йому допомогу.

Це зумовлює модернізацію системи підготовки, підвищення кваліфікації та перепідготовки педагогічних кадрів, а також пошук оптимальних форм методичної роботи.

Одним із шляхів активізації навчальної діяльності вчителів щодо підвищення власного фахового рівня є використання досвіду організації дистанційного навчання в поєднанні засобів та методів мультимедійних засобів навчання.

Аналіз науково-педагогічної літератури [1; 2] показав, що в цьому напрямі проводиться активна робота в інститутах підвищення кваліфікації вчителів у всіх регіонах України.

Зокрема, обласними інститутами післядипломної педагогічної освіти було створено системи підготовки керівних та педагогічних кадрів до впровадження мультимедійних засобів навчання в школи регіонів, які реалізуються як у курсовий, так і міжкурсний періоди.

Навчання здійснюється за різними формами підвищення кваліфікації:

- проблемно-тематичні курси з питань використання мультимедійних засобів навчання в окремих дисциплінах, а також авторські курси;
- пролонговані проблемно-тематичні курси;
- виїзні регіональні курси;
- конференції, семінари, тренінги тощо, організовані як на базі обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти, так і на базі обласних шкіл передового педагогічного досвіду, опорних закладів освіти;
- адресна методична допомога з питань упровадження обласними інститутами післядипломної педагогічної освіти, а також апробації електронних засобів навчання, яка надається педагогічними працівниками інститутів;
- дистанційні курси підвищення кваліфікації вчителів при обласних науково-методичних інститутах безперервної освіти;
- індивідуальні стаціонарні та он-лайнві консультації для освітян областей, які здійснюють апробацію електронних навчальних засобів.

Встановлено, що з 2002 р. на запити педагогів були запроваджені проблемно-тематичні курси “Використання інформаційно-комунікаційних технологій в управлінській діяльності керівника та навчально-виховному процесі” і “Використання інформаційних та телекомунікаційних технологій в освіті” (для педагогічних працівників усіх категорій), на яких протягом 2002–2006 рр. пройшли підготовку 752 слухачі.

Також до всіх програм курсів підвищення кваліфікації вчителів включені спецкурси за вибором з проблем використання мультимедійних засобів у навчальному процесі з конкретних дисциплін, що дає вчителям змогу не лише постійно вдосконалювати вміння та навички роботи з мультимедійними засобами навчання, а й оволодіти технологією створення власних програм.

Аналіз досвіду використання мультимедійних засобів навчання на уроках англійської мови свідчить про те, що хоча інтерес педагогів до цієї проблеми зріс, доказом чого є збільшення кількості та підвищення якості матеріалів педагогічного досвіду з питань упровадження мультимедійних засобів навчання, які презентуються на обласних педагогічних виставках, усе ж рівень використання мультимедійних засобів у навчальному процесі дуже низький. Особливо це стосується сільських шкіл.

Підтвердженням цього є проведене О. Чайковською [6] дослідження, згідно з яким тільки 22,8% використовують мультимедійні засоби навчання фрагментарно і тільки 14% постійно. Головними причинами незначного діапазону використання мультимедійних засобів навчання є недостатність матеріально-технічного забезпечення навчального процесу в шкільних закладах (35,1%); відсутність елементарних знань для роботи з мультимедійними засобами навчання (26,3%); недостатність навчальних мультимедійних програм або їх низька якість (15,8%); необізнаність з програмно-методичним матеріалом комп'ютеризованої освіти (21,1%).

Висновки. Отже, аналіз науково-педагогічної літератури дає підстави стверджувати, що створені в зазначений період умови сприяють поширенню використання мультимедійних засобів навчання в школі; у практиці загальноосвіт-

ньої школи мультимедійні засоби навчання використовуються на всіх етапах уроку. Проте виявлені недоліки сучасного стану використання мультимедійних засобів у навчальному процесі свідчать про необхідність подальшого поліпшення матеріально-технічної бази шкіл та проведення роботи щодо підвищення рівня володіння мультимедійними засобами навчання серед учителів.

Список використаної літератури

1. Белова Л.О. Стан та перспективи розвитку інформатизації загальної середньої освіти у Харківському регіоні / Л.О. Белова // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2004. – № 3. – С. 3–5.
2. Клокар Н.І. Реалізація системи підготовки керівних та педагогічних кадрів до впровадження інформаційних технологій в заклади освіти Київської області / Н.І. Клокар // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2006. – № 7. – С. 4–7.
3. Краснопольский В.Э. Активизация учебно-познавательной деятельности учащихся средствами компьютерной техники (на материале преподавания английского языка) : дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук : 13.00.01 / Владимир Эдуардович Краснопольский. – Луганск, 2000. – 203 с.
4. Кучма М. Використання інформаційних технологій для навчання іноземних мов у загальноосвітній середній школі / М. Кучма // Наукові записки. Серія: Педагогіка. – 2005. – № 2. – С. 94.
5. Орищенко А. Чи необхідний комп'ютер на уроці іноземної мови / А. Орищенко // Імідж сучасного педагога. – 2001. – № 7–8 (18–19). – С. 74–75.
6. Чайковська О.А. Формування музичних знань молодших школярів засобами мультимедійних технологій навчання : дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.02 / Олена Антонівна Чайковська. – К., 2001. – 107 с.
7. O'Neil J. Technology in schools and changes it initiates / J. O'Neil // Leadership in education. – 2001. – № 5. – P. 20–31.

Стаття надійшла до редакції 23.09.2012.

Мищенко О.А. Использование мультимедийных средств обучения на занятиях английского языка

Статья посвящена проблеме использования мультимедийных средств на уроках английского языка в общеобразовательной школе как одному из главных факторов модернизации современного общего среднего образования. Проанализирован опыт использования мультимедийных средств в учебном процессе, модернизации системы повышения квалификации педагогических кадров. Определена роль мультимедийных средств в учебном процессе общеобразовательных школ Украины.

Ключевые слова: мультимедийные средства обучения, общеобразовательная школа, учебный процесс.

Mishchenko O. Usage of multimedia in The English language teaching

The article is devoted to problems of usage of multimedia in secondary schools of Ukraine as one of the main factor of improvement of modern secondary education. The author analyzes the state of provision schools with computerized working places, modernization the system of training teachers. The author also identifies the role of multimedia in studying process of secondary schools in Ukraine.

Key words: multimedia, secondary school, learning process.